

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

SŁOWO OD AUTORÓW

Oddajemy do rąk Drużynowych/Instruktorów bodajże pierwszą tego typu publikację, która stanowi efekt kilkuletniej pracy instruktorów harcerskich i kapelanów ZHR. *Wskazania* są próbą wyjścia naprzeciw coraz częściej pojawiającym się w drużynach problemom wynikającym z „kryzysu wartości” współczesnego społeczeństwa, ale także wynikają z głębokiego przekonania, że wciąż najskuteczniejszą metodą, jaką chcemy działać, jest metoda harcerska. Zatem nie znajdziesz tu Druhu Drużynowyj jednej „idealnej” drogi do ukształtowania „twojego” harcerza, ale raczej wiele możliwych kierunków, dokąd możesz RAZEM Z NIM powędrować. Twoja obecność jest tu szczególnie ważna, bo to TY jesteś dla Harcerza WZOREM i WODZEM! Jego dorastanie, dojrzewanie, poznawanie samego siebie i świata wokół – to Twoje Zadanie! Staraliśmy się opisać możliwie jak najszerzej zarówno prawdopodobne Przyczyny konkretnych Postaw, jak też ich Przejawy, które możesz zaobserwować i „zdiagnozować”. Nic nie zastąpi oczywiście rozmowy, osobistego poznania chłopaka, jego Rodziny, problemów i wątpliwości. Nie dajemy też „pewnych” rozwiązań. Natomiast, opierając się na naszym kapłańskim i instruktorskim doświadczeniu, próbujemy wskazać CELE, choć nie tyle jest ważny cel, co raczej sposób dążenia do niego. Może się więc zdarzyć, że Harcerz nie zrealizuje w pełni (z obiektywnych przyczyn) postawionego Zadania, ale Ty, widząc jego zaangażowanie oraz wynikającą zmianę w jego charakterze/osobowości, zdecydujesz o pozytywnym zamknięciu Próby. Choć jeśli uda się wszystkie Zadania zrealizować, to tym lepiej. Proponujemy też, aby w miarę możliwości Zadania nie były oderwane od Zastępu/Drużyny. Tam harcerze spędzają większość swojego czasu i np. podsumowanie wykonanego Zadania wobec kolegów na pewno pomoże zbudować „nową jakość” w Zastępie i Drużynie.

Nieco prościej jest z Zuchami. Tutaj Wódz Gromady jest niekwestionowanym autorytetem i „co powie i czyni, jest dla zucha święte”, co nakłada na Zuchmistrza szczególną odpowiedzialność. Nie można oczywiście tej władzy nadużywać, ale ... podajemy kilka możliwych recept, dzięki którym zuchy będą mogły „oswoić się” z modlitwą, kościołem, księdzem, siostrą zakonną, zakrystią, chórem organowym, kościelnymi podziemiami. Warto pamiętać, że zuchy wypełniają swoje „próby” tylko na zbiórkach i w Gromadzie, nie realizują zadań indywidualnych.

Wędrownicy to już ludzie dojrzały, prawie dorośli, a przy tym już harcersko dobrze wyrobieni. Oni sami wiedzą, czego chcą, a czego nie chcą, dadzą sobie radę sami w lesie i w mieście, są w stanie samotnie przejechać na drugi koniec Polski albo jeszcze dalej. I na pewno nie zainteresuje ich żadna przeciętność. Dlatego warto ich rzucać „na głęboką wodę”, tam, gdzie jeszcze nie byli, gdzie jest coś do zdobycia, gdzie jest szansa WYCZYNU! Stąd nasze propozycje do prób dla Harcerzy Starszych i Wędrowników (HO, HR) zakładają ich osobiste zaangażowanie zarówno w przygotowaniu Próby, jak też w jej Realizacji.

Każda kategoria wiekowa została podzielona na 3 części odpowiadające różnym stopniom duchowego/religijnego rozwoju. Do każdej części został dołączony Komentarz Metodyczny i Komentarz Duszpasterski.

A. Wiek: 7-11 lat, czyli ZUCHY **WYCHOWANIE POPRZEZ ZABAWĘ**

*„...Jest to okres intensywnego i harmonijnego wzrostu ciała oraz rozrostu masy mięśniowej i narządów wewnętrznych. Charakterystyczne, że owa harmonia obejmuje zarówno rozwój fizyczny, jak i psychiczny. (...) Chłopców w tym wieku cechuje ogromna ciekawość świata. Można ich zainteresować praktycznie wszystkim. Niestety, na dość krótko, ponieważ nie potrafią jeszcze przez dłuższy czas koncentrować swojej uwagi na jednym zagadnieniu. Trzeba też pamiętać, że zuchy mają na ogół trudności z **pojmowaniem zjawisk abstrakcyjnych**. Świat idei i wartości jest jeszcze dla nich niedostępny. (...) Jedną z ważniejszych potrzeb psychicznych wieku zuchowego jest potrzeba akceptacji. Chłopcy pragną być zauważonymi i rozpoznawalnymi w grupie. (...) Najbardziej im zależy na akceptacji dorosłych. (...) Zuchy, które wyniosły z domu wiarę religijną, w swoisty sposób ją kultuwują. Trzeba jednak wiedzieć, że ich uczucia religijne są bardzo powierzchowne i opierają się o wyobrażenia materialne. (...) Ich postawy religijne wynikają raczej z naśladownictwa...”* (M. Gajdziński *Harcerski System Wychowania (HSW)*, wyd. 1, ss. 77-78)

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

A.1. Komentarz duszpasterza:

Każdy zuch jest dzielny! Wiara w tym wieku jest na bardzo wczesnym etapie kształtowania. Nie sposób w tym wieku mówić o „wierze dojrzałej”, choć może być to wiara „urzekająca i świeża”. Dziecko naśladowując zachowania dorosłych potrafi także naśladować emocje dorosłych i utożsamiać się z nimi. Dlatego najważniejsze wydaje się pokazanie, jak dorosły czyli Instruktor/Wódz przeżywa swoją Wiarę. Zuchy są raczej świadkami i biernymi uczestnikami przejawów duchowości samego Wodza. Tym samym jej autentyczność jest największym magnesem i stanowi zaproszenie dla zucha do świata wiary. W oddziaływaniu pośrednim liczy się „dobra zabawa”, która zwiąże przeżycie dziecka z konkretną sytuacją i zostawi na przyszłość w pamięci wspomnienie, że „**Pan Bóg nie gryzie**” (plan minimum, ale i tak bardzo ważne). W rodzinach katolickich centralną siłą napędową rozwoju religijnego dziecka w tym wieku jest poznawanie i odkrywanie Obecności Chrystusa w Eucharystii, co na pewno warto wykorzystać. Rozwój duchowy jest wpisany w system Pryzmat i to sprawności i gwiazdki (szczególnie w obszarze koloru czerwonego) dają podstawowe narzędzia do pracy z zuchami. Na pewno niezwykle istotna jest współpraca z Rodzicami i wykorzystanie ich autorytetu.

A.2. Wskazania ogólne:

1. Pracujemy nad rozwojem duchowym realizując gwiazdki i sprawności w obszarze koloru czerwonego;
2. Współpraca z rodzicami;
3. Czas I Komunii św. poza oczywistą formacją katechetyczną może też wiązać się z pewnymi zagrożeniami, np. przeakcentowania sfery zewnętrznej przy zaniedbaniu wewnętrznego przeżycia religijnego. Warto czuwać, aby zamiast wzrostu duchowego nie nastąpiła regresja.
4. Gromada może pomóc w pokazaniu możliwości uczestniczenia w życiu kościoła w sposób aktywny. Od jasełek, oprawy muzycznej czy czytań Pisma Świętego. Dzieci w tym wieku potrzebują prostych bodźców, najlepiej ubranych w porywającą obrzędowość. Dlatego trzeba pracować nad „emocjami” zucha przez dawanie konkretnej „radości” z wykonanych Zadań/Zabaw.

A.I. ZUCH „OBOJETNY”

A.I.1. Możliwe przyczyny/symptomy	A.I.2. Cele	A.I.3. Propozycje Zadań
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rodzina obojętna religijnie albo „antykościelna”, „antyklerykalna”, zrażona do Kościoła; 2. Dla rodziców wszystko jest ważne, ale Pan Bóg zajmuje dalekie miejsce w hierarchii wartości. Wtedy ze strony Rodziców jest częste unikanie lub zamykanie się na rozmowy na tematy religijne; 3. Może już ukształtowana „opinia” kolegów/koleżanek, że „ten to niewierzący /niewierząca”; etykietowanie, wchodzenie w przypisaną rolę, podziały „nasz – nie nasz” (dosyć rzadkie w tym wieku, ale ...); 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nauczenie podstawowych wartości dobra i zła w praktyce, odwołując się do zrozumiałych w tym wieku odczuć „przyjemne-nieprzyjemne”, do własnych doświadczeń/wspomnień dziecka; elementy „empatii” („co byś czuł, gdyby ktoś tobie tak zrobił?”) 2. Oswojenie zucha z praktykami religijnymi, nawet przez postawę bierną, aby dziecko przestało uciekać od tematów dotyczących praktyk religijnych; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kolor Czerwony – gwiazdki i sprawności 2. Skupiamy się na „rozwoju moralnym”, na praktyce odróżniania dobra i zła; 3. Zadanie na opisanie „dobrych” i „złych” postaw; 4. Poprawa własnego zachowania (konkretne zadania); 5. „Proszę – Dziękuję – Przepraszam” w praktyce;

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

<p>4. Nadgorliwość rodziców w stawianiu wymagań (nadmiar zajęć dodatkowych). Z tego powodu częsta niechęć ze strony dziecka do „dodatkowych” praktyk religijnych;</p> <p>5. Brak praktyk religijnych Rodziców mimo deklarowanej wiary albo są okazjonalne (Święconka, Szopka);</p> <p>6. Egocentryzm, brak współpracy z innymi, brak karności/poczucie bezkarności, życiowa łatwizna);</p> <p>7. Brak katechizacji szkolnej;</p>	<p>3. „warto pytać” – ośmielić do zadawania pytań, wciągać w krótkie rozmowy o tematyce religijnej;</p>	<p>6. Wspólne w gromadzie omawianie największych problemów i podkreślanie sukcesów w zmianie postaw poszczególnych zuchów;</p> <p>7. Wykorzystanie stałych form pracy jak Krąg Rady czy modlitwa wieczorna;</p> <p>8. Nauka zachowania w kościele;</p> <p>9. Wskazywanie w gawędach przykładów Świętych jako bohaterów, których warto naśladować;</p>
<p><u>A.II. ZUCH „NIE OBOJETNY, ALE NIE GORLIWY”</u> <i>CENTRUM ROZWOJU RELIGIJNEGO – I KOMUNIA ŚW.</i></p>		
<p>A.II.1. Możliwe przyczyny/symptomy</p>	<p>A.II.2. Cele</p>	<p>A.II.3. Proponowane Zadania</p>
<p>1. Rodzina o religijności “odświętnej”, “okazjonalnej” (choinka, szopka, opłatek, sianko, święconka, popiół ...);</p> <p>2. Brak dobrego przykładu życia religijnego Rodziców/Rodzeństwa/innych członków rodziny;</p> <p>3. Problemy rodzinne:</p> <p>a. Brak faktycznej obecności rodziców w procesie wychowawczym (rozwoły, wdowieństwo, emigracja, obojętność, zapracowanie...);</p> <p>b. Patologiczne relacje w rodzinie;</p> <p>4. Nadgorliwość rodziców w stawianiu wymagań (nadmiar zajęć);</p> <p>5. Nieprawdziwość postaw w świecie dorosłych;</p> <p>6. Katechizacja szkolna jako JEDYNE miejsce edukacji religijnej;</p> <p>7. Nieregularna modlitwa bez lub z rzadkim udziałem Rodziców;</p>	<p>1. Pokazać ważność modlitwy, Mszy św., sakramentów i że nie jest to tylko płytka tradycja. Tu niezbędne jest pokazanie postawy Wodza/Zuchmistrza – nie pouczenia, ale zachowania!</p> <p>2. Wytworzyć w Gromadzie nawyk regularności praktyk religijnych (modlitwa poranna, wieczorna). Można zmieniać np. prowadzącego /czytającego fragment Pisma Świętego...;</p> <p>3. Ponieważ w tym wieku ważnym wymiarem życia jest zabawa, trzeba pokazać „przyjemne” strony życia wiarą” (np. zuchministrant potrafi poprowadzić „tajemniczą wycieczkę po Zakrystii/wieży kościoła”...);</p>	<p>1. Kolor Czerwony – gwiazdki i sprawności;</p> <p>2. Ułoży własną modlitwę i postara się regularnie ją odmawiać;</p> <p>3. Weźmie udział w Gromadzie w Konkursie wiedzy religijnej/biblijnej;</p> <p>4. Obejrzy na zbiorce film o tematyce religijnej/biblijnej i przedstawi z kilkoma innymi zuchami w formie pantomimy na zbiorce scenkę opartą na tym filmie;</p>

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

A.III. ZUCH „GORLIWY”
CENTRUM ROZWOJU RELIGIJNEGO – I KOMUNIA ŚW.

A.III.1. Możliwe przyczyny/symptomy	A.III.2. Cele	A.III.3. Propozycje zadań
<p>ZUCH NIE WSTYDZI SIĘ WYZNAWANIA SWOJEJ WIARY PRZED INNYMI;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rodzina prowadząca regularne życie sakramentalne, o ustalonych tradycjach, wspólnie przeżywane Święta i inne okazje, jasny podział obowiązków rodzinnych, a co za tym idzie, zrozumiałe i realizowane zadania każdego w domu; 2. Kontakt z żywymi świadkami wiary (drużynowy, nauczyciel, kapłan itp.) 3. Koleżeński/braterski przykład - np. koledzy/starszy brat są ministrantami, 4. Regularna spowiedź (pierwsze Piątki Miesiąca) i Msza niedzielna, codzienna modlitwa; 5. Uczestnictwo w grupie „kościelnej” (ministranci, ERM, oaza ...) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrwalenie aktualnej postawy, znalezienie radości z takiego sposobu życia; 2. Ułatwienie zuchowi pokazania swojej wiary i „korzyści” z tego wynikających (choćby kwestia znajomości terminologii kościelnej/ministranckiej); 3. „Chce wiedzieć więcej niż wie, umieć więcej, niż umie” – możliwości nauczania innych tego, co już zuch umie/wie/opanował; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kolor Czerwony – gwiazdki i sprawności; 2. Mobilizacja do regularnej służby ministranckiej w ramach Gromady; 3. Nauczy się jakiejś religijnej piosenki i nauczy jej pozostałych w Szóstce/Gromadzie (sprawność); 4. Zorganizuje „wyprawę” po „tajemniczych miejscach w kościele parafialnym” (można ją połączyć z narysowaniem planu kościoła/terenu przykościelnego);

B. Wiek 11-14 lat – czyli MŁODSI HARCERZE (Młodzik, Wywiadowca)
DLA HARCERZA WSZYSTKO JEST GRĄ!

Rozpatrujemy najczęściej spotykane postawy chłopca w tym wieku. W każdym z tych przypadków określone zostały możliwe przyczyny takiego stanu rzeczy, propozycje możliwych do postawienia celów dalszego rozwoju oraz zadań próby na stopień, których realizacja mogłaby pomóc w osiągnięciu wskazanego celu. Wszystko adekwatnie do wieku 11-14 lat. Jest to wiek przewidziany dla zdobywania stopnia młodzika/ochotniczki i wywiadowcy/ tropicielki, przy których próba planowana jest głównie przez drużynowego przy minimalnym udziale i wpływie zainteresowanego ze względu na jego/jej minimalną świadomość odbywającego się procesu wychowania czy wręcz niechęć do podlegania tego typu procesowi w harcerstwie. Charakterystycznym ograniczeniem zakresu wykorzystywanych środków w tym okresie rozwoju jest brak możliwości odwoływania się do argumentacji intelektualnej, ze względu na niedostateczny na początku tego okresu poziom umysłowy wynikający z niedokończonego procesu rozwoju psychicznego – brak rozumienia pojęć niematerialnych (idei, wartości, itp.).

„... U chłopców w wieku harcerskim z czasem następuje zachwianie harmonii rozwoju fizycznego. (...) Zaczyna się (...) ciężki okres. Apogeum tego procesu następuje w drugiej połowie lub pod koniec okresu harcerskiego, kiedy dochodzi do skoku pokwitaniowego i rozpoczyna się proces intensywnego dojrzewania płciowego. (...) Narastające trudności w rozwoju fizycznym znajdują odzwierciedlenie także w sferze

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

psychiki. W sposób najbardziej widoczny objawia się to zmianą nastroju i ogólnego nastawienia do życia, które staje się coraz bardziej pesymistyczne. Chłopak coraz częściej bywa znużony, senny, nawet apatyczny, okresowo zaczyna szukać samotności.(...) Jedną z najbardziej charakterystycznych cech chłopca w wieku harcerskim jest to, że on sam przestaje się postrzegać jako dziecko. Nie chce już być w ten sposób traktowany. (...) W parze z tym idzie bardzo wyraźne dążenie do wyrwania się spod władzy rodziców i uzyskania jak największej swobody. (...) Coraz silniejsza staje się potrzeba przynależności do grupy rówieśniczej. W przeciwieństwie do okresu zuchowego, grupy te mają już charakter trwałe. Charakteryzują się silnym przywództwem, równie silnymi więzami lojalnościowymi i przejawiają się dużą aktywnością.(...) W tym wieku wielu wierzących dotąd chłopców doświadcza kryzysu wiary. Dotychczasowy „baśniowy” typ wyobrażeń religijnych, z jakich zbudowana była ich wiara, wydaje im się coraz bardziej infantylny. Odrzucają je, jak wszystko, co uznają za dziecinne. Jednocześnie nie są jeszcze gotowi do głębszej, intelektualnej refleksji religijnej. To, w połączeniu z wysokim poziomem krytycyzmu i skłonnością do przekory, sprawia, że w wielu przypadkach odchodzą od wiary i tym samym od Kościoła (...) zwłaszcza, gdy się ich zbyt natarczywie zmusza do uczestnictwa w życiu religijnym...” (HSW, ss. 79-82)

***

„Msze harcerskie” są przede wszystkim ważnym wydarzeniem religijnym i nie można ich tak do końca traktować jako narzędzia metodycznego. Mogą mieć one swój koloryt i zwyczajowe formy (jak to określił jeden z drużynowych: „Jestem katolikiem obrządku harcerskiego”), jednak należy pamiętać, że dla osób wierzących „używanie” nabożeństwa jako metody może być niestosowne. Przed udaniem się z drużyną podczas obozu do kościoła, staram się wcześniej nawiązać kontakt z miejscowym proboszczem (to zadanie dla wędrowników) i ustalić, że czytania i psalmy będą wygłaszane przez harcerzy. Modlitwa harcerska śpiewana na koniec mszy staje się czasami sensacją wśród parafian. Organizacja liturgii, świąt czy rekolekcji dla harcerzy, to tylko jeden z aspektów wychowania religijnego w harcerstwie, na którego pełne omówienie nie ma tu miejsca.

Jeżeli potraktujemy mszę świętą jako sytuację wychowawczą, to zawsze (z punktu widzenia katolickiego) należy pamiętać, że o jej „skuteczności” decyduje jeszcze ktoś wyżej. Inaczej mówiąc, zaangażowanie i udział chłopców w jej organizację powinien być spójny z ich poziomem religijności, a może (właściwie użyty) także go budować - znam przykłady, gdy zaangażowanie w organizację liturgii otworzyło młode, zaschnięte dusze. Tutaj jednak są wymagane szczególna delikatność i umiar. Bardzo łatwo bowiem można przesadzić i lekarstwo staje się trucizną. **Religijność w harcerstwie powinna wyrażać się w prostych formach - codziennej porannej i wieczornej modlitwie, uczestnictwie w niedzielnych mszach podczas obozu, czy też organizowanych przez duszpasterstwo harcerskie rekolekcjach.** Chłopcy w wieku 11-16 lat bardzo rzadko odczuwają pociąg do myślenia czy rozmowy o Bogu, rzadko interesują się też w jakiś inny sposób sprawami religijnymi. Dzieje się tak, gdy chcą zademonstrować swoją odrębność, lub gdy są religijnie rozbudzeni. W obu przypadkach jest to wpływ rodziców, których poglądy musimy szanować i je uwzględniać w naszych działaniach. Przypadki takie stanowią jednak znikomy procent chłopców przychodzących do harcerstwa. Gdy harcerze podrosną i tak zaczną pytać oraz interesować się wieloma sprawami - także religią. **Rolą drużynowego jest nie tyle prowadzenie wychowania religijnego (instruktorzy nie są do tego przygotowani, ani się tego od nich nie oczekuje), ale dawanie dobrego przykładu.** Wystarczy, jeśli drużynowy przystępuje do sakramentów, wystarczy, jeśli swoim przykładem pociągnie chłopców. Gdy przyjdzie czas, sami przyjdą z pytaniami i problemami. Zawsze jednak musimy pamiętać, że jest to bardzo intymna i osobista sfera, w którą należy wchodzić bardzo ostrożnie.

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

Nie wolno wymagać od harcerzy przystępowania do sakramentów, nie wolno ich z tego rozliczać ani nakazywać. To jest sprzeczne z istotą harcerstwa, a także z nauką Kościoła (katolickiego). Umieszczanie takich wymagań w regulaminach stopni wypacza oddziaływanie drużynowego na harcerzy, spychając wiarę do poziomu kolejnej „techniki” harcerskiej, zniechęcając chłopców do zdobywania stopni i odstraszając tych, którzy chcieliby przyjść do naszego ruchu. Zniechęca to też do wiary. Otwarta formuła oddziaływania oparta na wartościach chrześcijańskich pozwala ogarnąć szersze kręgi młodzieży i wprowadzić je w świat idealizmu, którego wiara jest tylko jednym z elementów. Zbyt duży nacisk na aspekt religijny niweczy potencjał, jaki tkwi w harcerskim systemie wychowawczym.(...)

Oddziaływanie w sferze religijnej powinno opierać się na przykładzie drużynowego, gdzie osobisty stosunek do niego może się stać modelem dla wypracowania osobowego stosunku do Boga. I na tym powinno opierać się nasze działanie, a nie na rozwijaniu zewnętrznej religijności. (M. Kamecki. *Stosowanie metody harcerskiej w drużynie harcerzy*. ss. 151-153. Wyd. IV zmienione, NWH Warszawa 2014)

B.1. Komentarz duszpasterski:

W wieku narastającego kryzysu autorytetów i buntu wobec wszelkiego przymusu, szczególnie delikatnie trzeba postępować w kwestii rozwoju religijnego. Jakikolwiek przymus będzie postrzegany jako „atak na swojość” i spowoduje odrzucenie zarówno proponowanych zachowań/postaw, jak i osoby proponującego. Trudno jeszcze w tym wieku mówić też o „ugruntowanej postawie religijnej”. Z nielicznymi wyjątkami mamy do czynienia z „fazą przetrwania”, którą w pewnej mierze możemy kształtować, ale w zasadzie jesteśmy tylko obserwatorami. Wymagania obecnego Regulaminu jak najbardziej wpisują się zatem w kształtowanie wiary osoby określanej jako *Osoba żarliwie wierząca, praktykująca systematycznie* albo ewentualnie *Osoba wierząca praktykująca sporadycznie*, „letnia”. Natomiast pozostałe postawy wymagają bardziej zindywidualizowanego podejścia, które nie tyle przywróci te osoby „Bogu i Kościołowi”, co otworzy im drogę do powrotu do Wiary i Kościoła w przyszłości. W dużej mierze warto też opierać się na „oddziaływaniu wzajemnym”, na tym, co się dzieje w zastępie i drużynie. Tam tak naprawdę może dojść do „nawrócenia”, nie pod wpływem tego, „co powie ksiądz w kościele”, ale jak postępuje kolega z zastępu, a **przede wszystkim drużynowy (pierwszy „duszpasterz” drużyny, niekwestionowany Wódz/Wzór do naśladowania!) na biwaku/obozie. Zatem i zadania proponowane „osobom z problemami” warto oprzeć na ich byciu w Zastępie/Drużynie. Stąd nawet Zadania realizowane indywidualnie powinny znaleźć jakieś „zamknięcie” wobec środowiska.**

B.I. HARCERZ NIEWIERZĄCY I WROGO NASTAWIONY DO WIARY I KOŚCIOŁA

UNIKAĆ:

- DŁUGICH PRAKTYK RELIGIJNYCH, ZADAŃ „NAKAZOWYCH”, WYMUSZAJĄCYCH „GŁĘBOKIE DOZNANIA RELIGIJNE” (UDZIAŁ WE MSZY ŚW., PIELGRZYMCE, DŁUŻSZYCH REKOLEKCJACH). ZASADNICZO POSTĘPOWAĆ DELIKATNIE, Z POSZANOWANIEM DLA „MĘSKIEJ DUMY” DORASTAJĄCEGO CHŁOPAKA/MŁODEGO MĘŻCZYZNY;

B.I.1. Możliwe przyczyny/symptomy

B.I.2. Cele

B.I.3. Propozycje zadań

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

<ol style="list-style-type: none"> 1. Niedobre wzorce wyniesione z domu rodzinnego (np. rodzice są wojującymi ateistami); 2. Wpływ agresywnie „laickiego” środowiska rówieśniczego (np. szkoła), przy jednoczesnej obojętności rodziców; 3. Niedobre relacje z katechetą/księdzem w szkole; 4. Negatywne doświadczenia od ludzi utożsamianych z Kościołem (ludzie i instytucje), negatywny przekaz mediów; 5. Bolesne przeżycia rodzinne (np. śmierć bliskich osób, choroby, wojny itp.) 6. Nieobecność w Kościele, na katechezie szkolnej; 7. Naśmiewanie się z wiary innych kolegów, z księży, sióstr zakonnych, niestosowne dowcipy; 8. Namawianie innych do kwestionowania praktyk religijnych; 9. Oskarżanie Pana Boga i Kościoła, posługiwanie się negatywnymi stereotypami dotyczących Kościoła/księży/osób duchownych; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wskazać, że osoby cenione/znane, przyznają się publicznie do swojej wiary, i uważają, że jest ona fundamentem ich życia i sukcesu, wskazać zewnętrzne autorytety wiary; 2. Utrzymać go w drużynie, bo tutaj znajdzie klimat wiary, którego nie ma w domu. Wykorzystać wszystko, co może go w drużynie utrzymać, wzmocnić jego obecność (choć trzeba uważać, żeby nie zaczął „odwracać” innych!); 3. Zneutralizować negatywnych obserwacji i doświadczeń, pokazanie piękna i wartości w Kościele, że Kościół czyni dobro; 4. Niech „góra przyjdzie do Mahometa” – umożliwić spotkanie z kapłanem/instruktorami identyfikującymi się z wartościami chrześcijańskimi; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ustalić nazwiska 30 piłkarzy/sportowców, którzy przed rozpoczęciem zawodów np. czynią znak Krzyża. Przedstawić te postaci na zbiorce Zastępu; 2. Spotkać się np. z poprzednim drużynowym i zapytać, jak ważna jest dla niego Wiara. Przygotować wcześniej pytania. Można z tego spotkania zrobić Wywiad” dostępny dla Zastępu /Drużyny; 3. Znaleźć w internecie i przemyśleć kilka (np. 3) odcinków „internetowych rekolekcji (o. Szustak, ks. Pawlukiewicz); 4. Wziąć udział we wspólnej z drużyną „akcji religijnej” typu przygotowanie Wigilii środowiskowej albo jednego ołtarza na Boże Ciało; 5. Organizacja zbiórki na temat osoby świeckiej, głęboko wierzącej (Pilecki, Frassatti ...); 6. Przy okazji wyprawy drużyny do opactwa zabytkowego np. Cystersów - przygotować „wykład” na temat średniowiecznej architektury sakralnej i jej symboliki, (w tym prezentacja dnia z życia ówczesnego zakonnika, np. cystersa); 7. Wziąć udział (może również w przygotowaniu) w Spotkaniu Drużyny z osobą opowiadającą o swoim nawróceniu (np. Henryk Krzosek);
---	--	---

B.II. HARCERZ NIEWIERZĄCY OBOJĘTNY / W KRYZYSIE WIARY // POSZUKUJĄCY / „WIERZĄCY NIEPRAKTYKUJĄCY”

W tej kategorii warto odróżnić postawę „obojętną negatywną” (ON) – „tyłem do Kościoła” od „obojętnej pozytywnej” (OP) – „przodem do Kościoła”. Zewnętrznie podobne, ale wymagają zupełnie innego działania.

UNIKAĆ:

- ZADAŃ „ILOŚCIOWYCH”, WYCZYTYWANIA NA SIŁĘ PISMA ŚWIĘTEGO LUB KSIĄŻEK O TEMATYCE RELIGIJNO-HAGIOGRAFICZNEJ;
- „ILOŚCIOWEGO” ZALICZANIA NABOŻEŃSTW. MSZY ŚW. ITD.;

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

B.II.1. Możliwe Przyczyny/Symptomy	B.II.2. Cele	B.II.3. Propozycje zadań
<p><u>Obojętny Negatywnie: OBOJETNY / W KRYZYSIE WIARY</u></p> <p><i>Będzie się musiał najpierw przekonać, że warto w kierunku Wiary się zwrócić, a dopiero potem następuje stopniowe pogłębianie postaw i ewentualnych praktyk. Nie jest to jednak postawa wroga Kościołowi, ale najczęściej brak doświadczenia życia Kościoła, modlitwy, praktyk religijnych, brak jakichkolwiek praktyk religijnych w domu rodzinnym. ON z biegiem czasu, być może właśnie w wyniku pracy nad Zadaniami, powinien zmienić postawę na OP.</i></p>		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Negatywny i tendencyjny przekaz mediów (konsumpcjonizm, „róbta, co chceta”); 2. Brak praktyk religijnych (nie chodzi do kościoła, brak katechizacji szkolnej); 3. Totalne zblazowanie, obojętność na świat wartości/uczuć innych; 4. Poczucie opuszczenia, zdradzenia przez kogoś bliskiego (np. przez ojca), bolesne przeżycia (np. śmierć bliskich osób, choroby, wojny itp.); 5. Brak „rodzinnych” możliwości poznania nauki Chrystusa. 6. Zgorszenia, nadużycie zaufania, osobiste krzywdy: różnego rodzaju błędy wychowawcze popełnione w domu, w kościele lub w harcerstwie, które wywołały i utrwały reakcję obronną w formie przekory czy wręcz buntu (Bóg TAK! Kościół NIE!); 7. Unikanie spowiedzi, wspólnej modlitwy, innych przejawów religijności; 8. Manifestowanie swojej obecność, potrzeba bycia zauważonym, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pokazać, że Kościół jest Wspólnotą Ciekawych Ludzi i ma mnóstwo pozytywnych osobowości wśród swoich „przedstawicieli”, ukazać, że „Kościół to MY”; 2. Rozbudzić ciekawość dotyczącą wiary przez wskazanie odpowiedniego przykładu (wzorca osobowego) i doprowadzenie do zainteresowania się źródłem motywacji tej postaci; 3. Pomoc określić, czego tak naprawdę poszukuje? 4. Wskazywać przekonujące, pozytywne przykłady życiowe osób, które dokonały rzeczy wielkich, ważnych i wzniosłych, do których pobudką była wiara (Kordecki, Skorupka, Frelichowski), dać okazję do nawiązania emocjonalnej więzi z bohaterem, (przynajmniej na krótką chwilę), utożsamienia się z nim i zrozumienia motywacji religijnej w heroicznym zachowaniu (Zadania, B.II.3, p.7); 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sformułować 10 najbardziej nurtujących Cię pytań na temat wiary i porozmawiać na ich temat z kapłanem. 2. Dotrzeć do wskazanej świeckiej osoby publicznej / celebryty (np. Wojciech Cejrowski, Szymon Hołownia, itp.) i zapytać jak ważna jest dla niej wiara. 3. Dotrzeć do świadectw (a może nawet bezpośrednio do ludzi) osób, które były w trudnej sytuacji życiowej i wyszły wraz z Bogiem zwycięsko z zaistniałej sytuacji; 4. Wziąć udział w wyjazdowych rekolekcjach „dla poszukujących”; 5. Napisać swoją własną modlitwę. 6. Obejrzeć i opowiedzieć wybrany film poruszający tematykę Wiary, świadectwa, ewangelizacji, Świętych; 7. Wziąć udział w przedstawieniu lub filmie kręconym przez zastęp / drużynę (np. o bitwie pod Radzyminem) i wystąpić w roli bohatera (np. ks. Skorupki). Wcześniej przeczytać wskazany materiał, aby przygotować się do roli i wczuć się w odgrywaną postać; 8. Wziąć udział w kilkudniowej Pielgrzymce z rówieśnikami (do Wąwolnicy...) lub kilkudniowym (weekendowym?) wyjazdowym Spotkaniu Duszpasterskim (Lednica, Gólgota Młodych ...); 9. Na Mszy „harcerskiej” włączyć się w oprawę liturgii (Czytanie, psalm, ułożenie modlitwy wiernych, schola...), przygotować rozważania Drogi Krzyżowej Zastępu/Drużyny; 10. Na obozie poprowadzić codzienną wieczorną modlitwę przez kilka dni;

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

<p>niedowartościowanie, zaniziona samoocena;</p> <p>9. Brak dobrych wzorców wyniesionych z domu: rodzice niewierzący i nie interesują ich te zagadnienia albo są „wierzący niepraktykujący” i nie stawiają dziecku żadnych wymagań w tym względzie - po prostu wiara jest niepotrzebnym ciężarem w życiu;</p>	<p>5. Dać okazje poznać innych duchownych i pokazać, że nie wszyscy są „tacy”, burzyć medialne stereotypy;</p>	<p>11. Znaleźć i wykonać zadanie związane z konkretną służbą bliźniemu (np. osoby potrzebujące w parafii) i opowiedzieć o tym w Drużynie, motywując wartościami chrześcijańskim/harcerskimi;</p>
---	--	--

B.II. HARCERZ OBOJETNY POZYTYWNE: POSZUKUJACY/„WIERZĄCY NIEPRAKTYKUJĄCY”

Nie potrzebuje być przekonywany do modlitwy, Mszy św. – jedynie odpowiedniej zachęty. Zna życie Kościoła, ale w wyniku różnych przyczyn oddalił się od tego życia.

UNIKAĆ:

- ZADAŃ MOGĄCYCH „ZRAZIĆ” DO WIARY, BĘDĄCYCH „PONAD SIŁY” (NP. SPOTKANIE Z OSOBĄ ZDECYDOWANIE NIEWIERZĄCĄ W CELU JEJ „NAWRÓCENIA”;
- SUCHEGO NAKAZU „BĘDZIESZ CHODZIŁ DO KOŚCIOŁA”;

<p>10. Charakterystyczny dla tego wieku rozwojowy kryzys wszelkich dotychczasowych autorytetów ludzi dorosłych, rozczarowanie wobec „niemocy Boga” (Bóg gdyby istniał nie dopuściłby do tego), kwestionowanie wybranych instytucji i autorytetów (Kościoła, duchownych, Rodziców, nauczycieli);</p> <p>11. Kryzys ojcostwa (nieobecność Ojca/Matki, Ojciec zniewieściął, rozpad małżeństwa Rodziców, Ojciec zbyt surowy...), brak dobrych wzorców w domu. Rodzice deklarują się jako wierzący, ale w Kościele bywają przeważnie tylko na</p>	<p>6. Podjąć współpracę z rodzicami w celu odbudowania właściwych relacji w rodzinie (jeżeli odejście od wiary nie jest spowodowane postawą rodziców); <i>(Uwaga! Trzeba sprawdzić, czy i w jakim stopniu możliwe jest wsparcie ze strony rodziców)</i></p> <p>7. Pozwolić poczuć, że może być kimś ważnym w Kościele i w ten sposób „rozpalić żar”, najlepiej poprzez powierzanie „prestżowych” zadań o charakterze służby, pokazać, że udział w życiu Kościoła ma głęboki sens, że wiara tak jak ogień w ognisku powinna być</p>	<p>12. Napisać „za co mógłbym podziękować Bogu” (może prowadzić przez np. 2 tygodnie dzienniczek, w którym będzie zapisywać, za co chciałby dziś podziękować Bogu), porozmawiać o tym w zastępie;</p> <p>13. Czytać przez jakiś czas np. 2 tygodnie po jednym e-mailu z książki „E mail od Pana Boga do młodzieży”, „E mail od Pana Boga do nastolatków” lub podobnej; lektura książki „Biedny Bóg”;</p> <p>14. Wziąć udział w honorowej warcie przy Grobie Pańskim (młodszy);</p> <p>15. Pokierować budową ołtarza w procesji Bożego Ciała (starsi);</p> <p>16. W czasie obozu zbudować kapliczkę obozową;</p> <p>17. Przez trzy kolejne niedziele, na Mszy świętej dla młodzieży czytać jedno z czytań;</p> <p>18. Zaangażować się w służbę w kościele (być „prawą ręką” kościelnego, zakrystianki lub organisty) – bardzo ambitne!</p>
--	--	---

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

<p>Boże Narodzenie i Wielkanoc, bardziej dla podtrzymania tradycji niż wiary.</p> <p>12. Jest na etapie sprawdzania, co takiego jest w tej religii, że jest ona tak ważna dla kolegów, a przede wszystkim dla Drużynowego!</p> <p>13. Nadmierne (nałogowe!) zaangażowanie w świat wirtualny;</p> <p>14. <u>(Zbyt wysoki (!) poziom wymagań religijnych ze strony Rodziców, nadmierny rygoryzm, zmuszanie do praktyk religijnych);</u></p>	<p>podtrzymywana, pokazać, że wiara ma sens i jest ważnym elementem naszego życia;</p> <p>8. Wyposażyć w umiejętności liturgiczne (Sprawności!) i jednocześnie dawać możliwość ich wykorzystania w życiu Drużyny;</p> <p>9. Poznanie (przez analizę, dyskusję ze specjalistami) mechanizmów manipulacji medialnej (w tym zagadnienie kształtowania obrazu Kościoła, duchownych itp.);</p>	<p>19. Zdobyć bardziej zaawansowaną (** - ***) sprawność religijną/ liturgiczną;</p> <p>20. Wziąć udział w rekolekcjach wyjazdowych, Harcerskich Dniach Skupienia, Pielgrzymce Harcerskiej na Jasną Górę, Spotkaniu Lednickim itp.;</p>
---	---	---

B.III. HARCERZ WIERZĄCY, PRAKTYKUJĄCY SYSTEMATYCZNIE

UNIKAĆ:

- ZADAŃ WYPROWADZAJĄCYCH POZA PARAFIĘ/DRUŻYNĘ/ŚRODOWISKO (DŁUGIE REKOLEKCJE WYJAZDOWE NP. IGNACJAŃSKIE); NIE DAWAĆ ZADAŃ, KTÓRE MAJĄ JEDYNNIE „ODCIĄŻYĆ” DRUŻYNOWEGO Z PRACY „DUSZPASTERSKIEJ”, A NIE DAJĄCYCH SATYSFAKCJI HARCERZOWI;

B.III.1. Możliwe Przyczyny/Symptomy	B.III.2. Cele	B.III.3. Propozycje zadań
<p><i>Symptomy są widoczne gołym okiem, regularna modlitwa, gorliwy udział w Mszy świętej, przystępowanie do sakramentów, udział w życiu Kościoła</i></p> <p>1. Dobry przykład w domu, kontakt z mądrym księdzem, właściwa atmosfera religijna w drużynie, własne doświadczenia, własne dojście do wiary;</p>	<p>1. „Rozdmuchać żar. Niech przemieni się w ogień”;</p> <p>2. POWAŻNIE podejść do sprawy – dawać zadania, które faktycznie poprowadzą „dalej”, „wyżej” ...</p>	<p>1. Zrealizowanie „9 I Piątków”;</p> <p>2. Codzienny udział w Mszy Świętej przez okres jednego tygodnia;</p> <p>3. Systematyczny udział w różnych nabożeństwach (Droga Krzyżowa, Gorzkie Żale, Nabożeństwa majowe, czerwcowe itp.);</p> <p>4. Systematyczny udział w Roratach;</p> <p>5. Czynne zaangażowanie się w Odpust parafialny i inne uroczystości parafialne;</p> <p>6. Pomoc w zorganizowaniu (w porozumieniu z Kapłanem!) Dnia Skupienia/polowej-ulicznej Drogi Krzyżowej dla Drużyny/parafii. Wciągnięcie do współpracy kolegów z Zastępu;</p>

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

		<p>7. Stała służba na obozie związana z Liturgiczną Służbą Ołtarza (np. odpowiedzialność za „zorganizowanie księdza” na każdą niedzielę);</p> <p>8. Włączenie się w organizację Duszochwatów w czasie HAL.</p> <p>9. Wyczyn – np. przejazd autostopem do Sanktuarium/miejsca związanego z ważną postacią (Dh Wicek!) i zorganizowanie na tej podstawie zajęć dla drużyny/ZZ-ów.</p> <p>Uwaga! Zadanie znalezienia sobie stałego spowiednika jest nieegzekwowalne, bo nie można wskazać wcześniej umówionego kapłana – wybór musi należeć do harcerza, a samodzielny wybór może się okazać trudny lub wręcz niemożliwy, ze względów obiektywnych i niezależnych od zainteresowanego. Być może jest jeszcze za wcześnie na ten krok.</p>
--	--	---

C. Wiek 15-18+: czyli STARSI HARCERZE (Ćwik)/WĘDROWNICY **DLA WĘDROWNIKA WSZYSTKO JEST WYCZYNYM!**

„...W tym okresie chłopiec osiąga pełnię dojrzałości fizycznej (...) Zanika charakterystyczny dla poprzednich etapów rozwoju wyjątkowy pęd do ruchu. Uczestnictwo w dłuższych, statycznych zajęciach nie stanowi już problemu. Jednocześnie są zdolni do długotrwałego, forsownego wysiłku. Łatwo i szybko regenerują siły. (...) Rozwój emocjonalny chłopców w wieku wędrowniczym zmierza dopiero do pełnej dojrzałości. Na ostatnim etapie jest dość burzliwy. Uczucia targające nimi są intensywne i zmienne. Raz rozsadza ich energia i przejawiają bardzo optymistyczny stosunek do życia, by po niedługim czasie popaść w przygnębienie, marazm i pesymizm. (...) Często, zwłaszcza w początkowym okresie tego etapu, reagują na różnego rodzaju bodźce w sposób nieadekwatny, charakteryzujący się dużą przesadą. Łatwo sprowokować ich agresją. W miarę jak ich psychika dojrzeje, reakcje te stają się bardziej stonowane i kulturalne. Rośnie też zdolność do samoograniczania własnych potrzeb. Także rozwój społeczny wchodzi w ostatnią fazę. Wędrownicy zdolni są już doświadczyć dojrzałej męskiej przyjaźni. (...) Jedną z najbardziej charakterystycznych cech, jaka odróżnia wędrownika od harcerza, jest znaczące osłabienie instynktu rywalizacji i pojawiająca się w to miejsce bardzo wyraźna skłonność do podejmowania współdziałania. (...) Chętnie poddają się różnego rodzaju próbom i stawiają przed sobą ambitne wyzwania, by móc samemu się sprawdzić. (...) Opisanym wyżej procesom towarzyszy kształtowanie się uczuć wyższych: estetycznych, moralnych i religijnych. Na tym etapie chłopcy definiują własną hierarchię wartości. Dochodzi też do ugruntowania ich światopoglądu. Krystalizują się poglądy społeczne, polityczne, a także religijne. (...) Jest to też moment, w którym zwykle decyduje się, czy chłopcy przełamią kryzys wiary, jeśli wcześniej go doświadczyli. Teraz bowiem pojawiają się odpowiednie możliwości umysłowe, aby w miejsce tego, co zostało wcześniej rozmontowane i zanegowane, odkryć i zbudować na nowo swoje podstawy wiary, nie tylko na fundamencie emocji, ale też na doświadczeniu intelektualnym. (HSW, ss.82-87)

C.1. Komentarz duszpasterski:

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

Zaznaczający się w okresie harcerskim bunt i kryzys/poszukiwanie autorytetów może w wieku wędrowniczym przyjąć postać otwartego buntu przeciw wszelkim formom „dorosłego życia”, jeśli te formy będą narzucane i podawane jako „obowiązkowe” (nawet/zwłaszcza tylko „do zaliczenia”). Cała sztuka mądrego poprowadzenia dorastającego człowieka wydaje się sprowadzać do tego, aby nie prowadzić go „za rączkę”, ale „nauczyć go chodzić”. Dlatego proponowane w Regulaminie zadania (może z wyjątkiem stałego spowiednika!) będą jak najbardziej odpowiednie dla osoby *w sposób świadomy i dojrzałe zaangażowanej religijnie, rozeznającej swoje powołanie*. Natomiast narzucanie tych samych zadań osobie zbuntowanej, która w Kościele, księżach i wierzących widzi w najlepszym razie „zło konieczne”, a bywa, że i „wroga publicznego nr 1, zaowocuje może i „odrobionym” zadaniem, ale bez żadnego wewnętrznego przekonania, a co za tym idzie, bez żadnego skutku.

Ponieważ w tym wieku człowiek przestaje już „podlegać grupie”, a zaczyna sam sobie stawiać zadania i wymagania, dlatego wydaje się, że i Zadania mające go rozwinąć duchowo i religijnie, powinny zmierzać w kierunku zachęty do „stawiania sobie wymagań”. Oczywiście wobec różnych przyczyn „buntu” trzeba zaproponować różne „lekarstwa”: na wątpliwości intelektualne - dobrą lekturę, na problemy emocjonalne – dobrych ludzi albo ważną służbę. Opiekunowie prób HO i HR znając swoich podopiecznych powinni mądrze podsuwać właściwe zadania, nie za małe, ale i nie za duże. I zawsze trzeba pamiętać, że stoi przed nami człowiek młody, który dopiero zaczyna dorosłe życie. Nie musi na naszych oczach osiągnąć „pełnej dojrzałości duchowej”, ale jeśli teraz zostanie skrzywiony naszą nadgorliwością albo niedbalstwem, to prosto nie wyrośnie.

C.I. NIEWIERZĄCY/ZBUNTOWANY

UNIKAĆ: „ODKLEPYWANIA” MODLITW, JAKIEGOKOLWIEK „PRYMUSU”, SUCHYCH WYKŁADÓW.

C.I.1. Możliwe Przyczyny/Symptomy	C.I.2. Cele	C.I.3. Propozycje zadań
<ol style="list-style-type: none"> 1. Problemy rodzinne (rozwód rodziców), zawarcie nowych związków przez rodziców, 2. Problem alkoholowy w rodzinie, odrzucenie autorytetu rodziców; 3. Fałszywy obraz Boga (np. spowodowany złą relacją do ojca), 4. Brak akceptacji siebie, kompleksy i brak poczucia własnej wartości (<i>wszyscy tak uważają, więc ja też tak uważam</i>), wątpliwości w dziedzinie orientacji seksualnej; 5. Ucieczka od własnych problemów w zewnętrzną hałaśliwość, ciągle zwracania na siebie uwagi (wulgarność, agresja), zamknięcie się w sobie, brak otwartości na problemy innych; 6. Cyniczne podejście do wartości (Bóg, wiara, małżeństwo, rodzina), odrzucenie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Doprowadzić do spotkania ze Świadcami Wiary, osobami, które w życiu kierują się Żywą Ewangelią i otwarcie o tym mówią; 2. Prowadzenie do odkrycia prawdy, że nie trzeba powtarzać błędów swoich rodziców, że mimo wszystko można stworzyć w przyszłości dobrą rodzinę; 3. Odkrywanie własnych talentów, zainteresowań, zdolności stanowiących prawdziwe ubogacenie dla grupy/drużyny /społeczeństwa; 4. Poprawa relacji z rodzicami (o ile jest taka możliwość); 5. Odkrycie sposobów „odpoczynku od zwariowanego świata” (samotna wędrówka, cisza ... po jakimś czasie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zorganizować Spotkanie dla Drużyny z kimś znanym, będącym świadkiem Wiary (<u>ostatecznie</u>: przynajmniej przedstawić na Kominku /Ognisku tę Postać jako Przykład); 2. Sprecyzować kwestie, które budzą wątpliwość i porównać je z wiedzą zaczerpniętą z rzetelnych źródeł. (Ważne, aby to było „konkretne kłamstwo” do zdemaskowania) Wyniki „śledztwa” przedstawić na Zbiórce (po konsultacji z Zastępowym /Drużynowym!); 3. Przez np. dwa tygodnie prowadzić dziennik, w którym będzie zaznaczona ilość czasu poświęcanego na różne czynności. Wyniki omówić z drużynowym; 4. W ramach Przygody/Wyczynu przez przynajmniej jeden dzień (np. Pierwszy), iść razem z Pielgrzymką na Jasną Górę (np.

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

<p>autorytetów (szczególnie autorytetu rodziców);</p> <p>7. Niechęć lub awersja do nabożeństw, osób duchownych, instytucji kościelnych;</p> <p>8. Podważanie niektórych, głoszonych przez Kościół prawd dotyczących wiary lub moralności, brak wiedzy religijnej albo wiedza tendencyjnie wybiórcza;</p> <p>9. Nadmierne zaangażowanie się w pracę na rzecz ZHR-u lub innych grup i wspólnot ze szkodą dla życia rodzinnego;</p>	<p>modlitwa w pustym kościele, potem Msza Święta ...)</p>	<p>Grupa „Szara”! – wcześniej zgłosić się do Przewodnika i wyjaśnić charakter „wyczynu”);</p> <p>5. Praca zarobkowa (fizyczna: w ogrodzie, na budowie) u dobrej, „porządnie wierzącej” rodziny (zestknięcie z codzienną wiarą normalnych ludzi);</p> <p>6. Udział w „Ekstremalnej Drodze Krzyżowej”;</p> <p>7. Udział w Spotkaniu na temat oryginalnego tekstu Biblii (hebrajski, grecki);</p> <p>8. Podjęcie służby (porządkowej, medycznej) w czasie dużego wydarzenia religijnego (Lednica, ŚDM...)</p>
--	---	--

C.II. OBOJETNY RELIGIJNIE, ALE PRAKTYKUJĄCY, CHOĆBY SPORADYCZNIE, POSZUKUJĄCY

C.II.1. Możliwe Przyczyny/Symptomy	C.II.2. Cele	C.II.3. Propozycje zadań
<p>1. Relatywizm moralny i światopoglądowy panujący w domu (wyznawanie sprzecznych wartości – np. życie sakramentalne i chodzenie do wróżki);</p> <p>2. Zaniedbania w wychowaniu religijnym, w tym również przez duszpasterzy; zakwestionowaniem wspólnoty Kościoła i jego instytucji („Bóg-tak, Kościół-nie”);</p> <p>3. Brak umiejętności uzasadnienia swoich poglądów, powtarzanie haseł popularnych w mediach, manipulacja przez informację zewnętrzną;</p> <p>4. Niechęć do uczestniczenia w modlitwie, Mszy św. i innych nabożeństwach, formalizm religijny, wiara oparta na bezrefleksyjnym uczestniczeniu w obrzędach;</p>	<p>1. Odbudowa wizerunku Boga jako Ojca, odbudowa prawdziwego wizerunku Kościoła jako wspólnoty Bosko – ludzkiej, <i>odinstytucjonalizowanie</i> Kościoła - przeżycie Kościoła jako wspólnoty, do której należą wszyscy ludzie wierzący, a nie tylko „księża i zakonnice”;</p> <p>2. Rozwój umiejętności budowania zdrowej relacji, wyrobienie osobistej opinii, opartej na merytorycznych przesłankach, zdobycie umiejętności dobierania rzetelnych źródeł informacji;</p> <p>3. Podjęcie osobistej odpowiedzialności za swoją wiarę, świadome i dojrzałe przeżywanie wiary, uświadomienie</p>	<p>1. Odnaleźć różne źródła, z których można czerpać rzetelną wiedzę na temat nauczania Kościoła (dokumenty Kościoła, Katechizm Kościoła Katolickiego, strony WWW);</p> <p>2. Nawiązać kontakt z osobą należącą do jednej z młodzieżowych grup działających przy parafii, poznać specyfikę i formy działania tej wspólnoty;</p> <p>3. Pomóc w przygotowaniu do Triduum Paschalnego w parafii/wspólnocie /drużynie;</p> <p>4. Wziąć udział w Pielgrzymce Pieszej na Jasną Górę (przynajmniej kilka dni);</p> <p>5. Przejsz Ekstremalną Drogę Krzyżową;</p> <p>6. Podjąć służbę podczas „Golgoty Młodych”, Lednicy itp.;</p> <p>7. Podjąć regularną pracę ze Słowem Bożym („Lectio Divina”), ale z dobrym wprowadzeniem(!);</p>

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

<p>5. Cyniczne podejście do dzieł podejmowanych przez Kościół lub stowarzyszenia o charakterze religijnym, podobne podejście do wartości religijnych i wynikających z nich postaw;</p> <p>6. Kompleksy i brak poczucia własnej wartości;</p> <p>7. Wiara pojmowana jako okazja do okazywania wyższości wobec niewierzących (zarówno okazywanie takiej postawy, jak i doświadczenie na sobie takiego traktowania od kogoś);</p>	<p>sobie, że bez Boga „nie poukładam siebie”;</p> <p>4. Zdobyć umiejętności poszukiwania i pogłębiania wiedzy, zdobycie umiejętności przedstawiania i obrony swoich poglądów w merytorycznej dyskusji,</p> <p>5.</p>	
<p><u>C.III. ŚWIADOMIE WIERZĄCY</u></p> <p>UNIKAĆ: - ZADAŃ TYPU „WZIAŁ UDZIAŁ”, „ NAUCZYŁ SIĘ” ;</p>		
<p>C.III.1. Możliwe Przyczyny/Symptomy</p>	<p>C.III.2. Cele</p>	<p>C.III.3. Propozycje zadań</p>
<p>1. Wyraźne wsparcie w Rodzinie/środowisku przyjaciół;</p> <p>2. Pogłębianie umiejętności pielęgnowania Wiary;</p> <p>3. Podejmowanie konkretnych Służb wynikających z powinności religijnej (Rezurekcja, Boże Ciało, służba ministrancka, udział w grupie formacyjnej);</p> <p>4. Poszukiwania dotyczące decyzji wyboru drogi życiowej;</p>	<p>1. Umocnienie w aktualnej postawie;</p> <p>2. Poprowadzenie w kierunku żywego apostołstwa, dzielenia się Wiarą z innymi;</p> <p>3. Pomoc w rozpoznaniu drogi życiowej, kształtowanie charakteru i dzielności w codziennym życiu;</p> <p>4. Wykształcenie „empatii” wobec odmiennych postaw/poglądów, z zachowaniem szacunku do drugiego człowieka;</p>	<p><i>W tej sytuacji nie trzeba chłopaka „nawracać”, natomiast trzeba po bratersku wspierać go w osobistym rozwoju, a także w poszukiwaniu możliwości dawania świadectwa wobec kolegów z Zastępu/Drużyny i wspierania ich w wątpliwościach, poszukiwaniach i rozwoju osobistym.</i></p> <p>1. Regularne życie sakramentalne (wybór stałego spowiednika dopiero wtedy, gdy to wyniknie z własnych poszukiwań!);</p> <p>2. Zapoznanie z różnymi rodzajami duchowości (franciszkańska, jezuicka, dominikańska, charyzmatyczna, liturgiczna ...);</p> <p>3. Udział przynajmniej w trzech spotkaniach wybranej przez siebie wspólnoty działającej przy parafii, a jeśli już w jednej z nich</p>

Wskazania do Regulaminu Stopni Harcerskich odnośnie rozwoju duchowego i religijnego

		<p>uczestniczy, to np. zaprowadzenie tam kogoś w „kryzysie Wiary”;</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Udział w Pielgrzymce do Częstochowy i namówienie do udziału kogoś, kto „nigdy nie był”; 5. Zadanie „apostolsko – organizacyjne” dla całego środowiska; np. rola „łącznika” drużyny z duszpasterzem przez określony czas (pół roku) albo dopilnowanie comiesięcznej Mszy św. harcerskiej przez okres trwania próby; 6. Zorganizowanie i poprowadzenie Kursu ministranckiego dla młodszych harcerzy;
--	--	--